

ROLUL MINISTERULUI PUBLIC ÎN APLICAREA PRINCIPIULUI NEDISCRIMINĂRII

DANIELA RUXANDRA MITICĂ*

ABSTRACT:

The principle of non-discrimination, according to which individuals are equal before the law, enjoying protection without any distinction, is clearly regulated at all three levels: international, regional, and national. In our country, the principle of non-discrimination is legislated in Government Ordinance No. 137/2000, whose provisions guarantee the citizens' equality as well as elimination of privileges and discrimination in the exercise of their rights before the courts of law and any other jurisdictional bodies. In its capacity as a State institution whose role is to protect the general interests of society and defend the state of law, as well as the citizens' rights and freedoms, the Public Ministry is bound to ensure respect of the non-discrimination principle, as well as implementation and observance in the judicial practice of the regulations in this field.

Keywords: non-discrimination, equality before the law, rule of law, presumption of innocence, exercise of rights

RÉSUMÉ:

Le principe de non-discrimination qui exige que les êtres humains sont égaux devant la loi, sans distinction, bénéficiant de la protection égale de sa réglementation est pertinente tant au niveau international, régional et national. Dans notre pays, le principe de non-discrimination est inscrit dans la législation de l'ordonnance gouvernementale. 137/2000, les dispositions qui garantissent le principe d'égalité entre les citoyens, l'exclusion des privilèges et de la discrimination dans l'exercice de privilèges au tribunal l'exercice de leurs droits devant les tribunaux et soit toute juridiction. En tant qu'institution de l'Etat qui est censé de représenter les intérêts généraux de la société et de faire respecter la primauté du droit et les droits et libertés des citoyens, le ministère public a le devoir de veiller à la non-discrimination, à l'application et implémentation des règlements dans ce domaine dans la pratique judiciaire.

Mots-clés: non-discrimination, l'égalité devant la loi, l'Etat de droit, la présomption d'innocence, l'exercice d'un droit

În contextul în care respectarea principiului nediscriminării este o condiție sine qua non pentru existența statului de drept și în contextul în care Declarația Universală a Drepturilor Omului stipulează că: „Toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecție a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta declarație și împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare”¹.

O analiză a rolului Ministerului Public în ce privește aplicarea și garantarea principiului nediscriminării se poate face pornind de la legislația relevantă în domeniul nediscriminării la nivel comunitar și de la convențiile adoptate de ONU în materia protecției egale și nediscriminatorii în fața legii a tuturor cetățenilor.

Înainte de toate, considerăm a fi foarte important să definim ceea ce presupune respectarea principiului nediscriminării. La nivelul legislației naționale, Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 garantează principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminărilor în exercitarea drepturilor în fața instanțelor judecătorești și a oricărui organ jurisdicțional².

* Cercetător științific, Transparency International

¹ Art. 7 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, proclamată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 Decembrie 2013.

² Art. 1, alin 2, Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, publicată în M. Of., I, nr. 626 din 20 iulie 2006.

Potrivit Ordonanței Guvernului, prin discriminare vom înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenența la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării în condiții de egalitate a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Totodată, conform prevederilor Ordonanței sunt discriminatorii criteriile sau practicile aparent neutre, care dezavantajează anumite persoane, în lumina celor arătate mai sus, față de alte persoane, în afara cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluia scop sunt adecvate și necesare. Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități, atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, în cazul în care nu intră sub incidența legii penale.³

³ Art. 1. alin. 2 (a), art. 2, alin. 1, 3 și 4, Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor

În acord cu articolul 16 al legii fundamentale a României, Constituția, conform căruia toți cetățenii sunt egali în fața legii, fără discriminări și fără privilegii, în relația cu autoritățile judecătorești aceștia au dreptul de a avea acces liber la justiție - „orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept. Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil”⁴, și dreptul la apărare - „Dreptul la apărare este garantat. În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.”⁵

De asemenea, este foarte important de subliniat că România precizează în Legea fundamentală că drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte, iar în cazul în care există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.⁶

Respectarea principiului nediscriminării asigură tuturor persoanelor perspective egale și echitabile de acces la oportunitățile disponibile în societate, presupune că persoanele aflate în situații similare trebuie să beneficieze de tratament similar și să nu fie tratate mai puțin favorabil numai din cauza unei anumite caracteristici „protejate” pe care o dețin, prevede că acele persoane care se află în situații diferite trebuie să beneficieze de tratament diferit în măsura în care acesta este necesar pentru a le permite să profite de anumite oportunități în același mod ca și celelalte persoane.⁷

Legislația relevantă la care România este parte și care garantează respectarea și protecția egală și nediscriminatorie în fața legii a tuturor cetățenilor. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a

formelor de discriminare, publicată în M. Of., I, nr. 626 din 20 iulie 2006.

⁴Art. 21, alin. 1-3 din Constituția României Publicat în M. Of., I, nr. 767 din 31 octombrie 2003.

⁵Art. 24, alin. 1 și 2 din Constituția României

⁶*Ibidem* art. 20, alin. 1 și 2.

⁷Agencia pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Consiliul European, Manual de drept european privind nediscriminarea, 2010, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1510-FRA_CASE_LAW_HANDBOOK_RO.pdf.

Organizației Națiunilor Unite la 10 de septembrie 1948, pentru a pune capăt încălcărilor masive ale drepturilor și libertăților fundamentale ale drepturilor omului⁸, este un document extrem de important, care ia naștere în urma unor grave atingeri aduse drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pe parcursul celui de-al doilea Război Mondial, un document „de însemnătate excepțională, conceput spre a consacra un ideal comun pentru toate națiunile, temelie pe care s-a înălțat și continuă să se înalțe edificiul drepturilor omului”⁹, un document cu care se consideră că începe adevărata istorie modernă a drepturilor omului pe plan internațional.¹⁰

Textul Declarației Universale a drepturilor omului aduce în atenția noastră o serie de drepturi care trebuie respectate pentru a nu se aduce atingere principiului nediscriminării în fața legii.

Plecând de la considerentul că ignorarea și disprețuirea drepturilor omului sunt principalele cauze ale actelor de barbarie în societate, Declarația Universală a Drepturilor Omului consacră dreptul cetățenilor de a se prevala de toate „drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări” și dreptul cetățeanului de a se bucura de o protecție egală și nediscriminatorie în fața legii.¹¹

Luând în considerare aceste drepturi, putem remarca că în acord cu prevederile Declarației cetățenii au dreptul în relația cu autoritățile judecătorești de a se bucura de dreptul de egalitate și nediscriminare în apărarea drepturilor fundamentale încălcate: „Orice persoană are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt

⁸ A se vedea Organizația Națiunilor Unite, <http://www.un.org/en/documents/udhr/history.shtml>.

⁹A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile Omului – un sistem în evoluție*, Ed. IRDO, București, 2008, p. 79; Irina Moroianu Zlătescu, *Declarația Universală a Drepturilor Omului. Repere*, Revista „Drepturile Omului”, Ed. IRDO, nr. 4, 2010, pp. 5 – 8.

¹⁰A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Respectarea drepturilor economice, sociale și culturale în noul deceniu*, Revista „Drepturilor Omului”, nr. 1, Ed. IRDO, București, 2011, p. 6.

¹¹Art. 2 și 7, Declarația Universală a drepturilor omului, proclamată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 Decembrie 1948.

recunoscute prin constituție sau lege”; în procesul de audiere: „Orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzați în materie penală îndreptată împotriva sa”. De asemenea, în mod egal și nediscriminatoriu, se va aplica prezumția de nevinovăție tuturor cetățenilor: „Orice persoană acuzată de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul să fie presupusă nevinovată până când vinovăția sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanțiile necesare apărării sale. Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau, în momentul când au fost comise, un act cu caracter penal conform dreptului internațional sau național și se va respecta principiul neretroactivității legii...de asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai grea decât aceea care era aplicabilă în momentul când a fost săvârșit actul cu caracter penal”¹².

Consacrarea principiului nediscriminării în cadrul Convenției Europene a Drepturilor Omului¹³ a avut scopul de a crea o uniune mai strânsă între membrii săi, prin apărarea și dezvoltarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și prin atașamentul profund față de libertățile fundamentale care constituie temelia justiției și a păcii în lume.

Convenția a deschis noi căi de dezvoltare a dreptului internațional. Pentru prima dată a fost creat un instrument regional eficace pentru drepturile civile și politice ale omului.¹⁴ Textul Convenției a fost completat și îmbogățit prin paisprezece protocoale adiționale, iar mecanismul creat în baza Convenției, Curtea Europeană a Drepturilor Omului¹⁵, completează în mod fericit sistemele naționale de protecție, fiind de natură să pună la dispoziția celor vătămați prin nerespectarea drepturilor omului, care nu au reușit să-și impună punctul de vedere în fața instanțelor naționale, noi căi pentru a face ca aceste drepturi să triumfe.

¹²Art. 8, 10 și 11, Declarația Universală a Drepturilor Omului

¹³ Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale adoptată în 1950 de Consiliul European.

¹⁴ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Respectarea drepturilor economice, sociale și culturale în noul deceniu*, Revista „Drepturilor Omului”, nr. 1, Ed. IRDO, București, 2011, p. 7.

¹⁵A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Perspective*, Revista „Drepturile Omului”, nr. 3, Ed. IRDO, 2011, pp. 5 – 9.

În articolul 14 al Convenției găsim consacrarea expresă a principiului nediscriminării, conform căruia, cetățenii își pot exercita drepturile și libertățile fundamentale fără a fi discriminați: „Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.

În acord cu articolul 14 al Convenției, cetățenii, în relația cu autoritățile judecătorești, au următoarele drepturi: ¹⁶ Dreptul de a cere examinarea declarației de vinovăție sau a condamnării la două grade de jurisdicție în materie penală, fără a fi discriminați - „Orice persoană declarată vinovată de o infracțiune de către un tribunal are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau a condamnării de către o jurisdicție superioară. Exercitarea acestui drept, inclusiv motivele pentru care acesta poate fi exercitat, sunt reglementate de lege”; dreptul de a solicita despăgubiri în caz de eroare judiciară, fără a fi discriminați - „Atunci când o condamnare penală definitivă este ulterior anulată sau când este acordată grațierea, pentru că un fapt nou sau recent descoperit, dovedește că s-a produs o eroare judiciară, persoana care a suferit o pedeapsă din cauza acestei condamnări, este despăgubită conform legii ori practicii în vigoare în statul respectiv, cu excepția cazului în care se dovedește că nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut îi este imputabilă în tot sau în parte.”

De asemenea, articolul 1 al Protocolului nr. 12 al Convenției, interzice discriminarea, astfel: „Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație. Nimeni nu va fi discriminat de o autoritate publică pe baza oricăruia dintre motivele menționate în paragraful 1.”

Consacrarea principiului nediscriminării în cadrul Convenției internaționale cu privire la drepturile civile și politice¹⁷. Convenția, prevede,

¹⁶Art. 2 și 3 din Protocolul nr. 7 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Strasbourg, 1984,

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf.

¹⁷A se vedea art. 2, 9, 14 și 26 din Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966.

în cadrul articolului 2, alin. 1 angajamentul statului pentru respectarea și garantarea drepturile recunoscute de Convenție fără a se încălca respectarea principiului nediscriminării - „Statele părți la prezenta Convenție se angajează să respecte și să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor și țin de competența lor, drepturile recunoscute în prezenta Convenție, fără nici o deosebire, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.” În acord cu articolul 9 al Convenției, cetățenii în relația cu autoritățile judecătorești au dreptul de a fi informați în cazul arestării, despre motivele și învinuirile aduse, fără a fi discriminați; dreptul de a fi judecat într-un interval rezonabil sau de a fi eliberat, fără a fi discriminat, astfel „orice individ arestat sau deținut pentru comiterea unei infracțiuni penale va fi adus, în termenul cel mai scurt, în fața unui judecător sau a unei alte autorități împuternicite prin lege să exercite funcțiuni judiciare și va trebui să fie judecat într-un interval rezonabil sau să fie eliberat. Detențiunea persoanelor care urmează a fi trimise în judecată nu trebuie să constituie regula, dar punerea în libertate poate fi subordonată unor garanții asigurând înfățișarea lor la ședințele de judecată, pentru toate celelalte acte de procedură și, dacă este cazul, pentru executarea hotărârii”; dreptul de a introduce recurs, fără a fi discriminat, precum și dreptul la reparația prejudiciului, fără a fi discriminat – „orice individ care a fost victima unei arestări sau detențiuni ilegale are drept la o reparație”.

Totodată, articolul 14 promovează dreptul cetățenilor de a fi egali în fața tribunalelor și a curților de justiție și de a li se examina în mod echitabil și public litigiul, fără a fi discriminați. În ceea ce privește organizarea ședinței de judecată, Convenția prevede că aceasta „poate fi declarată secretă în totalitate sau pentru o parte a desfășurării ei, fie în interesul bunelor moravuri, al ordinii publice sau al securității naționale într-o societate democratică, fie, dacă interesele vieții particulare ale părților în cauză o cer, fie în măsura în care tribunalul ar socoti acest lucru ca absolut necesar, când datorită circumstanțelor speciale ale cauzei publicitatea ar dăuna intereselor justiției; cu toate acestea, pronunțarea oricărei hotărâri în materie penală sau civilă va fi publică, afară de cazurile când interesul minorilor cere să se procedeze altfel sau când procesul se referă la diferende

matrimoniale ori la tutela copiilor.” De asemenea, art. 14 mai prevede dreptul de a li se aplica în mod nediscriminatoriu prezumția de nevinovăție, dreptul de a beneficia în mod nediscriminatoriu de următoarele garanții, în situația în care persoana este pusă sub acuzație: „să fie informată în cel mai scurt termen, într-o limbă pe care o înțelege și în mod detaliat, despre natura și motivele acuzației ce i se aduc; să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale și să comunice cu apărătorul pe care și-l alege; să fie judecată fără o întârziere excesivă; să fie prezentă la proces și să se apere ea însăși sau să aibă asistența unui apărător ales de ea; dacă nu are apărător, să fie informată despre dreptul de a-l avea și, ori de câte ori interesul justiției o cere, să i se atribuie un apărător din oficiu, fără plată, dacă ea nu are mijloace pentru a-l remunera; să interogheze sau să facă a fi interogați martorii acuzării și să obțină înfățișarea și interogarea martorilor apărării, în aceleași condiții cu cele ale martorilor acuzării; să beneficieze de asistența gratuită a unui interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la ședința de judecată; să nu fie silită să mărturisească împotriva sa însăși sau să se recunoască vinovată.”

Totodată, dreptul cetățeanului la egalitate și nediscriminare în fața legii este consacrat de textul Convenției în cadrul articolului 26 - principiul nediscriminării în fața legii a tuturor persoanelor, astfel „legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.”

Consacrarea principiului nediscriminării în cadrul Convenției internaționale pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială¹⁸. Conform Convenției cetățenii, în relație cu autoritățile judecătorești au dreptul de a beneficia de „un tratament egal în fața tribunalelor și a oricărui alt organ de administrare a justiției” și nediscriminatoriu. În acord cu textul Convenției, prin „discriminare rasială” vom înțelege “orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are ca scop sau efect de a distruge sau compromite recunoașterea, folosința

¹⁸A se vedea art. 1 și 5 din Convenția internațională pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială. Documentul a fost adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 21 decembrie 1965.

sau exercitarea, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniile politic, economic, social și cultural sau în oricare alt domeniu al vieții publice.”

Rolul Ministerului Public în aplicarea principiului nediscriminării

Având în vedere rolul Ministerului Public, acela de a reprezenta interesele generale ale societății și de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor,¹⁹ este extrem de important ca în îndeplinirea rolului său să respecte principiului nediscriminării cetățenilor, să se asigure de aplicarea și respectarea reglementărilor în materia nediscriminării în practica judiciară.

Ministerul Public ar trebui să dezvolte o serie de măsuri pentru informarea și educarea cetățenilor cu privire la existența acestor drepturi și libertăți fundamentale în fața justiției.

Respectarea principiului nediscriminării este o condiție sine qua non pentru existența statului de

drept, reprezintă un principiu fundamental care stă la baza respectării tuturor celorlalte drepturi și libertăți fundamentale ale cetățenilor.

Rolul Ministerului Public este acela de a interveni ori de câte ori se aduc prejudicii cetățenilor prin încălcarea principiului nediscriminării, prin acțiuni eficiente care să garanteze drepturile și libertățile fundamentale ale cetățeanului și care să pună capăt practicilor discriminatorii.

Acțiunile Ministerului Public de a preveni încălcarea principiului nediscriminării și de a asigura remedierea situațiilor de încălcare a drepturilor cetățeanului în societate, reprezintă esența democrației, a unui stat de drept.

Responsabilitatea Ministerului Public este aceea de a promova respectarea reglementărilor privind principiul nediscriminării, ca imperative ale garantării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului, ca imperative ale statului de drept.

---

¹⁹Articolul 131, alin. 1, Titlul III, Capitolul VI, Constituția României, publicată în M. Of., I, nr. 767 din 31 octombrie 2003.